

SÖZCÜKLER ARASI ANLAM İLİŞKİLERİ

Eş Anlamlı (Anlamdaş) Sözcükler

Aynı kavramı karşılayan sözcüklere **eş anlamlı (anlamdaş) sözcükler** denir. Dilimizdeki eş anlamlı sözcüklerden biri genellikle başka dillerden alınmış sözcüklerdir.

Örneğin,

depresyon / yer sarsıntısı / zelzele
konuk / misafir
yoksul / fakir
yöntem / metot
sınav / imtihan

Ormanın içindeki kulübede **yoksul** bir ihtiyar tek başına yaşıyordu.

Günümüzde insanlar çevresindeki **fakir** insanların varlığından bile haberdar değil.

UYARI

Tek başına iken anlamdaş olan sözcükler -cümle içinde kazandığı anlamlarla- anlamdaşlık kurmayabilir.

Göreyim seni, yüzümüzü **kara** çıkarma.

cümlesindeki "kara" sözcüğü yerine "siyah" sözcüğünü kullanamayız.

Yakın Anlamlı Sözcükler

Eş anlamlı gibi görünmelerine rağmen aralarında az da olsa anlam farklılıkları bulunan sözcüklere **yakın anlamlı sözcükler** denir. Bir dilde birbirine yakın anlamlı sözcükler bulunabilir.

Örneğin,

dilemek / istemek, göndermek / yollamak,
uğraşmak / didinmek ...

Okan sana yine küsmüş.

Okan sana yine kırılmış.

Okan sana yine gücenmiş.

Okan sana yine darılmış.

Cümleler, altı çizili sözcüklerle özdeş değil yakın anlam kazanmıştır. Birinci cümlede bir "kesinlik ve aşırılık" anlamı, ikinci cümlede bir "esneklik, hatta hoşgörü" anlamı, üçüncü cümlede "üzülmek" anlamı, dördüncü cümlede "gücenip görülmek" anlamı vardır.

Karşıt (Zıt) Anlamlı Sözcükler

Birbirine karşıt (zıt) kavramları karşılayan sözcüklere **karşıt anlamlı sözcükler** denir.

Örneğin,

uzun / kısa çalışkan / tembel
güzel / çirkin yumuşak / sert
iyi / kötü ağlamak / gülmek
yaşlı / genç üzülmek / sevinmek...

Çirkin ile bal yeme; güzel ile taş taşı.

Deli dostun olacağına akıllı düşmanın olsun.

UYARI

Sözcüklerin olumlu - olumsuz biçimleri karşıt anlamlılık doğurmaz.

Örneğin,

"gelmek" sözcüğünün karşıtı "gelmemek" değil "gitmek" tir.

yanmak (olumsuzu) yanmamak
(karşıtı) sönmek

Örneğin,

"acılı" sözcüğünün karşıtı "acısız" değil "tatlı" dır.

UYARI

Sözcüklerin karşıt anlamlılık oluşturması cümlede kazandıkları anlama bağlıdır.

Böreği yumuşak hamurdan yapmalısın. (katı karşıtı)

Elbisenin kumaşı çok yumuşak, değil mi? (sert karşıtı)

ÖRNEK

Aşağıdaki dizelerin hangisinde karşıt kavramlar bir arada kullanılmıştır? (ÖYS-1987)

- A) Hani o gülerек geldiği demler şimdi.
- B) Gönüldendir şikâyet kimseden feryadımız yoktur.
- C) Bâki kalan bu kubbede bir hoş sada imiş.
- D) Ağlarım hatıra geldikçe gülüştüklerimiz.
- E) Neler çeker bu gönül söylesem şikâyet olur.

ÇÖZÜM

D seçeneğindeki "ağlamak" ve "gülüşmek" sözcükleri karşıt anlamlıdır.

Doğru Seçenek: D

Eş Sesli (Sesteş) Sözcükler

Yazılış ve söylenişleri aynı, anlamları tamamen farklı olan sözcüklere **eş sesli (sesteş) sözcükler** denir. Sesteş sözcüklerin çoğunun sözcük türü (ad ya da eylem) de farklıdır.

Örneğin,

- I. yüz : sayı
- II. yüz : surat
- III. yüz : (geçişsiz fiil) ... denizde yüzmek
- IV. yüz- : (geçişli fiil) ... derisini soymak

Dilimizdeki "yaz, çay, gül, kır, yan ..." sözcüklerinin sesteşleri vardır.

UYARI

Sözcükler arasındaki anlam ilgisi **çok anlamlılık** (temel, yan, mecaz vb.) ya da **kökdeşlikle** açıklanabilir.

Örneğin,

- Yüz:** 1. Adamın **yüzünde** bir yara izi vardı. (Temel anlam)
 2. Yorganın **yüzünü** yeni kapladı. (Yan anlam)
 3. Suyun **yüzünde** ne ararsan var! (Yan anlam)
 4. Adamda **yüz** yok ki, dedi. (Mecaz anlam)

- Boya:** 1. Yazın **boya** fiyatları yükselir. (isim kökü)
 2. Fırça elindeyken şurayı da **boya**. (fiil kökü)

ÖRNEK

"Ođunu yardım.", "Ona yardım, bir insanlık borcudur." cümlesindeki "yardım" kelimeleri arasında ses bakımından bir benzeşme, sözcük çeşidi açısından bir ayırım vardır.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde böyle bir benzeşme ve ayırma elverişli sözcük kullanılmıştır? (ÖSS-1980)

- A) Bu iş beni yordu.
- B) Bu bağ bana dedemden kaldı.
- C) Ahmet hemen kolları sıvadı.
- D) Bu çiçeğin yaprakları zar gibidir.
- E) Sana ağlamak yakışmıyor, hep gül.

ÇÖZÜM

E seçeneğinde "gül-" eylem olarak kullanılmıştır. Bir de isim olarak "gül" sözcüğü vardır. Dolayısıyla "gül" kelimeleri arasında ses bakımından bir benzeşme, sözcük çeşidi bakımından bir ayırım vardır.

Doğru Seçenek: E

UYARI

Dilimizdeki her sözcüğün eş anlamlısı, karşıt anlamlısı, sesteşi yoktur.

SÖZCÜKLERİN ANLAMSAL ÖZELLİKLERİ

Somut ve Soyut Anamlı Sözcükler

Sözcükler, duyularla algılanabilen varlık ya da kavramları karşılıyorsa **somut**; algılanamayan varlık ya da kavramları karşılıyorsa **soyut anlamlı sözcükler** olarak adlandırılır.

Örneğin,

Taş, ısı, ses, elektrik, koku, tat, hava gibi kavramlar duyularla algılanabildiğinden somut; sevgi, sevinç, cesaret, dostluk, mutluluk, üzüntü, kıskançlık gibi kavramlar soyuttur.

ÖRNEK

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde somutlamaya başvurulmuştur? (ÖYS-1997)

- A) Benim yaptığım iş, uçak kullanmaya benzer. Birçok iyi iş yaparsınız, ama başarısız olduğunuz tek bir iş, sonunuz olur.
- B) Nereden bakarsak bakalım, toplumu oluşturan bireylerle bir duygu alışverişimiz var. Bu nedenle yollayacağımız her ileti, onlara da uygun gelmelidir.
- C) Doğru düşünen bireyler yetiştirmek için anadili öğretimi-ne önem vermek gerektiğini hepimiz biliyoruz.
- D) Gelişme, toplumsal bilimlerde çok önemli bir kavramdır. Bunun için araştırmacılar, gelişme kavramı üzerinde sü-rekli olarak kafa yormaktadırlar.
- E) Olaylar ve nesneler için söz konusu olan iyi - kötü, güzel-çirkin türünden değerlendirmelerin her birine değer yar-gısı denmektedir.

ÇÖZÜM

A'da "yapılan iş" soyut anlamlıdır, "uçak kullanmak"a benze-tilerek somutlamaya başvurulmuştur.

Doğru Seçenek: A

Nicel ve Nitel Anlamlı Sözcükler

Sayılabılır, ölçülebilir kavramları karşılayan sözcükler **nitel**; sayılamayan, ölçülemeyen kavramları karşılayan sözcükler ise **nicel anlamlı sözcükler** olarak adlandırılır.

Örneğin,

- ☞ Romanın **yüz elli** sayfasını okudum. (**nicel**)
- ☞ Kendine **güzel** bir kravat almış. (**nitel**)

Genel ve Özel Anlamlı Sözcükler

Anlam kapsamı dar sözcükler **özel anlamlı**, anlam kapsamı geniş sözcüklere ise **genel anlamlı sözcükler** olarak adlan-dırılır.

Örneğin,

- ☞ Tavşan da evcilleştirilen bir hayvandır.
- "Tavşan" sözcüğü, "hayvan" sözcüğüne göre özel, "ada tavşanı" sözüne göre genel anlamlıdır.

UYARI

Sözcük, bir cümlede türünün tamamını anlattığı için genel; başka bir cümlede birini ya da bir kısmını anlattığı için özel anlamlı olabilir.

- ☞ Çiçek her dönem şii-re konu olmuştur. (**genel**)
- ☞ Tatil dönüşü evdeki çiçeğimiz solmuştu. (**özel**)

UYARI

Cümle içinde sözcükler bazen özelden genele, bazen de genelden özele doğru sıralanabilir:

- ☞ Doğduğum mahalleyi, yaşadığım şehiri, Türkiye'yi sevi-yorum. (**özelden genele**)
- ☞ Çevremdeki tüm insanları, arkadaşlarımı, özellikle Oğuz ile Efe'yi seviyorum. (**genelden özele**)

Aktarmalar (Deyim Aktarması)

Dilimizdeki aktarmaları şöyle sıralayabiliriz:

- ☞ İnsana özgü kavramların insan dışındaki varlıklar için kullanılması
- ☞ fırının ağzı, suyun gözü, dağın eteği, kel tepe, kör kuyu, nehrin kolları... (**yan anlam yoluyla**)
- ☞ hasta deniz, yorgun sarı yapraklar, ihtiyar çınar, hüzünlü kuşlar... (**mecaz anlam yoluyla**)

NOT

Kimi anlatımlarda yer alan bu tür aktarmalar kapalı öğretileme (istiare) örneğidir.

- ☞ Doğaya özgü kavramların insanlar için kullanılması
- inatçı keçi, kuzu, tilki, odun, melek; sert, pişkin, ağır, yırtık... gibi sözcüklerin insanlar için kullanılması bu tür aktarmalara örnektir.

NOT

Bu tür aktarmalar açık öğretileme (istiare) örneğidir.

- ☞ Bir duyuyu için kullanılan kavramların başka duyular için kullanılması
- Sıcak bir bakış (**dokunmadan görmeye**)
- Yumuşak bir ses, tatlı renkler, acı çığlık...

Doğadaki bir varlığa özgü kavramın başka varlıklar için kullanılması

Bir aslan miyav dedi, minik fare kükredi.

(Fareye özgü kavramın aslan için, aslana özgü kavramın fare için kullanılması)

Zaman, içimi kemiriyordu.

(Fareye özgü kavramın zaman için kullanılması)

ÖRNEK

(I) Sonbahar, kendisinden sonra gelecek kış mevsiminin gizli telaşını yaşıyor doğaya. (II) Amasra'da bir Roma yapıtı olan Kuşkayası Yol Anıtı sarı bir örtüyle kaplanıyor. (III) Hasan-keyf'teki Artukoğulları zamanından kalma cami, minaresindeki son leyleği yolcu ediyor. (IV) Kaçkarlarda yağmur fazla mesai yapmaya başlıyor. (V) Bolu Dağları'nda, Istrancalarda gezinirken yerlerde ağaç gövdelerinin hüznünlü yüzlerini, acılı bakışlarını görüyoruz.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde insana özgü bir nitelik doğaya aktarılmamıştır? (ÖSS-2001)

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

ÇÖZÜM

I'de sonbaharın doğayı telaş içine sokması, III'te caminin, leyleği yolcu etmesi, IV'te yağmurun mesai yapması, V'te ağaç gövdelerinin hüznünlü yüzü ve acılı bakışları, insanlara özgü bu durumların diğer varlıklar için kullanılmasına birer örnektir.

Doğru Seçenek: B

Yansımalar

Doğadaki varlıklardan (cansız varlıklardan, hayvanlardan, - bazen- insanlardan) gelen seslerdir.

pat, miyav, hapşı...

Alırları eklerle isim, zarf, fiil olur.

patırtı, hıçkırık hıçkırık, çatla- ...

Cümlede temel, yan ve mecaz anlamlarıyla kullanılabilir.

Ablam geceleri horlar. (temel anlam)

Çiçeklerin tomurcukları **patladı**. (yan anlam)

Meraktan çatlayacaktım. (mecaz anlam)

Bazıları kalıcı ad olabilir.

çıtçıt, fırır, düdük...

Dolaylama

Bir varlığın adı yerine kalıplaşmış bir söz öbeğinin kullanılmasıdır.

Örneğin,

aslan / ormanlar kralı

balık / derya kuzusu

pamuk / beyaz altın

televizyon / beyaz cam

kar / beyaz örtü

İzmir / Ege'nin incisi...

Deyimler

Anlatımı güçlendirmek için, bir anlamı karşılamak üzere kalıplaşarak bir araya gelen sözlere **deyim** denir.

Deyimler kalıplaşarak oluştuğundan deyimini oluşturan sözcüklere müdahale edilemez.

Ayıkla pirincin taşını.

("Pirinç" yerine "bulgur" getirilemez.)

İnce eleyip sık dokumak

("İnce" sözcüğü çıkarılamaz.)

Söz Öbeği Durumundaki Deyimler

Ağır başlı, eli bayraklı, bıçak sırtı, çantada keklik, gel zaman git zaman, kaşla göz arasında...

Cümle Durumundaki Deyimler

Kızım sana söylüyorum, gelinim sen anla.

Dostlar alışverişte görsün.

Masterlı Deyimler

Göz boyamak, kulak kesilmek, el açmak...

NOT

Deyimleri oluşturan sözcükler kimi zaman gerçek anlamlarını korur, kimi zaman mecazlaşır, kimi zamansa kinayeli bir anlam taşır.

Yükte hafif pahada ağır (**gerçek anlamlı**)

Ateş püskürmek (mecaz anlamı)

Gözlerini açmak (**kinayeli**)

Kimi zaman deyimler, açıklamasıyla birlikte kullanılır.

Kimsenin anlamasına meydan vermeden, kaşla göz arasında eti kapıp kaçtı.

Söylenenleri gıkı çıkmadan sessizce kabullendi.

Babam öyle bir insandı ki bir iş yaparken her zaman kılı kırk yarardı.

(Son örnekte deyim, yerinde kullanılmıştır; ancak açıklamasıyla birlikte değildir.)

ÖRNEK

Aşağıdakilerin hangisinde ikinci cümle, birinci cümlede kullanılan deyim anlamını icermeyiz? (ÖSS-1998)

- A) İş inada binmeseydi böyle çalışmazdı. Onun kendisine yardımcı olacağını, güçlük çıkarmayacağını anlamıştı.
- B) O her işten yüzünün akıyla çıkmıştır. Bu işi de eksiksiz olarak ve başarıyla tamamladı.
- C) Sen hiç merak etme, o işini bilir. O, nereden, nasıl yarar sağlanacağını çok iyi hesaplar.
- D) Sonunda o da işin içinden sıyrıldı. Bu karışık işten kendini kurtardı.
- E) Canını dişine takıp işini bitirmeye çalıştı. Verilen görevi başarmak için her türlü tehlike ve sıkıntıyı göze aldı.

ÇÖZÜM

A seçeneğinde verilen "iş inada binmek" deyiminin anlamı "bir işi yapmakta ya da yapmamakta direnmek, inatlaşmak"tır. Birinci cümlede yer alan bu deyim anlamı ikinci cümlede yer almıyor.

Diğer seçeneklerde yer alan deyimlerin açıklamaları ikinci cümlelerde verilmiştir.

Doğru Seçenek: A

UYARI

Deyimleri atasözlerinden ayıran en önemli özellik, deyimlerin kavram ya da durumları belirtmesi; atasözlerinin ise genel bir kuralı, öğüdü, gerçekleri anlatmasıdır.

Besle kargayı oysun gözünü. (Atasözü)

Yorgan gitti, kavgı bitti. (Deyim)

ÖRNEK

Aşağıdaki cümlelerin hangisindeki açıklama, kullanılan deyim uygun değildir? (ÖYS-1996)

- A) Hiçbir şeyle ilgilenmeyen, sorumluluk duygusundan yoksun, dünya yıkılsa umurunda olmayan bir kişiydi.
- B) Çevresindekilerden daha üstün niteliklere sahip olduğunu düşünen, kendini beğenmiş biriydi.
- C) Nereden, nasıl yarar sağlanacağını bilir, her işe burnunu sokardı.
- D) Bu olaydan sonra büyük bir karamsarlığa ve umutsuzluğa kapıldı, dünyası zindan oldu.
- E) Söylediğiniz işle yakından ilgileniyor, onun üzerinde duruyordu.

ÇÖZÜM

C seçeneğindeki "(her işe) burnunu sokmak" deyimini "kendisini ilgilendirmeyen işe karışmak" anlamındadır; ancak deyim açıklaması cümlede yer almamaktadır.

Doğru Seçenek: C

Atasözleri

Atalarımızın engin deneyim ve gözlemlerine dayanan, genel kural niteliği gösterecek biçimde kalıplaşan özlü sözlerle atasözü denir.

Atasözleri kalıplaşmış sözler olduğundan atasözünü oluşturan sözcüklere müdahale edilemez.

Örneğin,

"Derdini saklayan derman bulamaz."

("Derman" yerine "ilaç" getirilemez.)

Ateş olmayan yerden duman çıkmaz.

("Ateş" sözcüğü "duman" sözcüğü ile yer değiştiremez.)

NOT

Atasözlerini oluşturan sözcükler kimi zaman gerçek anlamlarını korur, kimi zaman mecazlaşır, kimi zamansa kinayeli bir anlam taşır.

Dost ile ye, iç; alışveriş etme. **gerçek anlamlı**)

Bitli baklanın kör alıcısı olur. (**mecaz anlamlı**)

Balık baştan kokar. **kinayeli**)

☞ Bazıları anlamca birbiriyle çelişir.

İyilik eden iyilik bulur.

İyiliğe iyilik olsaydı koca öküze bıçak olmazdı.

☞ Bazılarının anlamı birbirine yakındır.

Kardeş kardeşi bıçaklar, sonra döner kucaklar.

Kardeşim olsun, kanlım olsun.

☞ Bazıları gelenek, inanış ya da doğa ile ilgilidir.

Mart kapıdan baktırır, kazma kürek yaktırır.

Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır.

UYARI

Kalıplaşmış söz olmaları, kısa ve özlü anlatımlı olmaları, milletlerin ortak malı olmaları, en az iki sözcükten oluşmaları, deyimler ve atasözlerinin ortak özellikleridir.

Özdeyişler

Topluma tümüyle mal olmamış, genellikle söyleyeni bilinen özlü sözlerdir.

Düşünüyorum, öyleyse varım. (Descartes)

Umut, uyanık olanın rüyasıdır. (Aristo)

Bana bir harf öğretenin kırk yıl kölesi olurum. (Hz. Ali)

ÖRNEK

Aşağıdaki atasözlerinden hangisi anlamca ötekilere ters düşmektedir? (ÖSS-1986)

- A) Akıllı düşman, akılsız dosttan hayırlıdır.
- B) Akıl adama sermayedir.
- C) Akıllı köprüyü arayana dek, deli suyu geçer.
- D) Akılsız başın cezasını ayaklar çeker.
- E) Akıl olmayınca başta, ne kuruda biter ne yaşta.

ÇÖZÜM

Atasözlerinin anlamlarını incelediğimizde A, B, D ve E seçeneklerinde aklın önemi ve değeri üzerinde durulmuştur. C'de ise delinin akıllıdan üstün olduğu anlamı işlenmiştir. Bu diğer atasözlerine ters düşmektedir.

Doğru Seçenek: C

İkilemeler

Anlatımı daha etkili kılabilmek için tür ve görevleri aynı olan iki sözcüğün oluşturduğu söz öbeğine ikileme denir.

Yapılışları:

- ❧ **Yineleme ile:** Yavaş yavaş, şırıl şırıl, kapı kapı...
- ❧ **Eş, yakın anlamlı sözcüklerle:** ses seda, yalan yanlış, doğru dürüst, kılık kıyafet...
- ❧ **Karşıt anlamlı sözcüklerle:** aşağı yukarı, ileri geri, az çok, iyi kötü...
- ❧ **Anlamlı ve anlamsız sözcüklerle:** eğri büğrü, eski püskü, yarım yamalak, kalem malem...
- ❧ **Anlamsız sözcüklerle:** abuk sabuk, ıvır zıvır, apar topar, gıldır gıcık...
- ❧ **Birbiriyle ilgili ya da uyaklı sözcüklerle:** kanlı canlı, etli butlu, para pul...
- ❧ **Pekiştirilmiş ikilemeler:** tatlı mı tatlı, araba da araba, ancak ve ancak, güzel ama güzel...

İkilemelerin Özellikleri

❧ İkilemeler cümlede ad, sıfat, zarf görevi üstlenebilir:

Ben sizden para mara istemem. (Ad)

Yüksek yüksek binalara hayran olmuştum. (Sıfat)

Yaylada rüzgâr püfür püfür esiyordu. (Zarf)

❧ İkilemeler, cümlede her türlü öge olabilir:

Çoluk çocuk tatile gitti. (özne)

Bugün kitap mitap getiremedim. (nesne)

Kılığına kıyafetine hiç dikkat etmiyor. (d. Tümleç)

Bir köşede sessiz sessiz ağlıyordu. (zarf tümleci)

Üzerindeki elbisesi eski püsküydü. (yüklem)

❧ İkilemeler çekim eklerini alarak ya da tamlama biçiminde oluşabilir:

pişi pisine, günden güne; beter-in beter-i, ne-y-in ne-si

UYARI

İkilemeleri yinelenmiş yüklemelerle karıştırmayınız:

Ağacın altında bekledi, bekledi, bekledi...

ÖRNEK

Aşağıdaki cümlelerin hangisindeki ikilemeyi oluşturan sözcükler tek başlarına kullanılamaz? (ÖSS-1995)

- A) Yalan yanlış bilgilerle doğru bir karar veremez.
- B) Karşıdan, güçlü kuvvetli görünüyordu.
- C) Mırın kırın etme de olanları anlat.
- D) Aradan aşağı yukarı on yıl geçti.
- E) İngilizceyi şöyle böyle bilir.

ÇÖZÜM

A' daki "yalan yanlış", B' daki "güçlü kuvvetli" D' daki "aşağı yukarı", E' daki "şöyle böyle" ikilemelerindeki sözcükler anlamlıdır, bir cümlede tek başlarına kullanılabilir. Ancak C' daki "mırın kırın" ikilemesini oluşturan "mırın" ve "kırın" sözcükleri tek başlarına bir cümlede kullanılamaz.

Doğru seçenek: C

(Bu test için tavsiye edilen süre 20 dakikadır.)

1. “Bol” sözcüğü, aşağıdakilerin hangisinde “dar” sözcüğünün karşıt anlamıyla kullanılmıştır?

A) Çocuğun sırtında bol bir elbise vardı.
B) Bol ve ucuz sebzeyi Adana’da bulursunuz.
C) Bol çiçekli bir çayırda piknik yaptılar.
D) Piknikte suyu bol bol kullandılar.
E) Yanlarında bol bol yiyecekleri vardı.

2. Bazı deyim aktarmalarında organ adları ve insana özgü nitelikler doğaya, bazılarında ise doğa ile ilgili sözler insana aktarılır.

Buna göre, aşağıdakilerin hangisinde diğerlerinden farklı bir durum vardır?

A) Dipteki masanın gözüne de bak!
B) Kapının koluna dikkat etmelisin!
C) Biz ne bulacağız bu kel tepede?
D) Derdini yorgun denize anlatırdı.
E) Nemli gözleri herkesi duygulandırmıştı.

3. Bazı cümlelerde, soyut kavramları, somut anlam taşıyan sözcüklerle ifade edebiliriz.

Aşağıdakilerin hangisinde bunu örneklendiren bir kullanım yoktur?

A) Kimsesiz çocukların durumu insanın yüreğini parçalıyor.
B) Boş ver onu, beyinsizin biridir o, dememiş miydin?
C) Bugünlerde ayağı yere basmıyor, hayal âleminde yaşıyor.
D) Saatlerce uğraştı; ama yine başarılı olamadı.
E) Ne yaptı, etti, onu avucuna aldı değil mi?

4. I. Dedemin eli açıktı, tanıdığı herkese yardım ederdi.
II. Bu adamın eli ağır vurduğu yeri hemen morartıyor.
III. Eli uzun olduğu için son işinden de kovulmuş.
IV. Bugünlerde elim dar, istediğiniz parayı veremem.
V. Kendini tanıdım tanıyalı eli sıkıdır, hiç kimseye bir şey vermez.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerin hangilerindeki altı çizili deyimler anlamca birbirine karşıttır?

A) I. ve III. B) I. ve V. C) II. ve III.
D) II. ve IV. E) IV. ve V.

5. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde deyim açıklamasıyla birlikte verilmiştir?

A) Bunlara güvenilmez, işleri güçleri ayak oyunu.
B) Çocuğun ayağını kahveden kesmek gerek diye düşünüyorum.
C) Bu işten çok para kazanacağını aklı kesmişti.
D) Olmayacak mazeretler uyduruyor, bin dereden su getiriyordu.
E) Bileğine güvendiği için başarılı oldu, bütün güçlükleri bir bir yendi.

6. Aşağıdakilerin hangisinde insana özgü niteliklerin doğaya aktarılması söz konusu değildir?

A) Kel tepelerde çiçek mi açar?
B) Yaslı yollar bize bir şeyler anlatıyor.
C) Bir kör kuyudayım sanki çaresiz, sensiz.
D) Çiçekli ağaçlara imreniyorum baharları.
E) Hırçın rüzgâr yaprakları kattı önüne.

7. Aşağıdakilerden hangisinde karşıt anlamlı sözcükler bir arada kullanılmıştır?

A) Su başında üryan olup çimenler
Ne anlasın ak nicedir kara ne
B) Issız dağ başında çayır çimenler
Soldu gitti, tipiye ne, kara ne
C) Aklim alıp beni derbeder ettin
Ey melek bakışlı sarışın güzel
D) Her kulunu bir makama getirir
Söyledikçe şirin söyler dillerin
E) Mevlâ’yı seversen konuk et beni
Bu gece eğlenir yatar giderim

8. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük genel anlamlı bir sözcük değildir?

A) Sağlıklı bir beslenme için sebze yemek şarttır.
B) Bilim adamları bu gezegenlerde hayat olup olmadığını araştırıyor.
C) Anne sevgisi hayattaki en kutsal sevgilerdendir.
D) Çocuk, hem ağlıyor hem de annesini arıyordu.
E) Ağac dikmek ve dikilen ağacı korumak ulusal bir görevdir.

9. I. Aşağı yukarı çocuğun derdini anladım.
II. Ben de eninde sonunda saz çalacağım.
III. Güzel şiir yazmasını da er geç öğreneceğim.
IV. Ankara'ya varır varmaz telefon edeceğim.
Yukarıdaki altı çizili sözlerden hangi ikisi birbirine yakın anlamda kullanılmıştır?

A) I. ve II. B) I. ve III. C) I. ve IV.
D) II. ve III. E) II. ve IV.

10. Kimi atasözleri iki cümleli bir benzetmedir. Cümlelerden biri benzeyen, öteki kendine benzetilendir.

Aşağıdakilerden hangisinde bu duruma uyan bir atasözü vardır?

- A) Bir deli kuyuya taş atmış, kırk akıllı çıkaramamış.
B) Boynuz kulaktan sonra çıkar, ama kulağı geçer.
C) Dert gider ama yeri boş kalmaz.
D) Kürkünün kürkü olmaz, borkünün borkü.
E) Suyun yavaş akanından, insanın yere bakanından kork.

11. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde dolaylama **yoktur**?

- A) Şehzadeler şehri birçok Osmanlı padişahını yetiştirmiştir.
B) Büyük kurtarıcı, ölüm yıldönümünde tüm yurttan törenlerle anıldı.
C) Beyaz zehir ticaretiyle uğraşanlar nice güzel canlara kıyıyorlar.
D) Yedinci sanat en son doğan sanat olduğu için diğer sanat dallarından etkilenmiştir.
E) Dış politikadaki gelişmeleri günü gününe izliyordu.

12. "Yapmakta olduğu işin inceliklerini, gerektirdiği bilgi ve beceriyi edinmemiş biri, her şeyi birbirine katar, kırar, döker." **yargısına en uygun atasözü aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) İşine hor bakan boynuna torba takar.
B) İşini kış tut da yaz çıkarsa bahtına.
C) İşini bilmeyen kasap, ne satır bırakır ne masat.
D) İşin yoksa şahit ol, paran çoksa kefil.
E) İşten artmaz, diştten artar.

13. Yazılış ve okunuşları aynı, anlamları farklı olan sözcüklere sesteş (eşsesli) sözcükler denir. Sesteşlik oluşturan sözcüklerde tür bakımından benzerlik ya da farklılık olabilir.

Aşağıdakilerden hangisinin "farklı sözcük türünde" sesteşi yoktur?

A) dal B) kır C) yaz D) çay E) gül

14. "Küçük" sözcüğü, aşağıdaki cümlelerin hangisinde **nitelik anlamı ile kullanılmıştır**?

- A) Küçük bir seçmen grubu Bakanı ziyaret etti.
B) Ben artık böyle küçük işlerle uğraşmıyorum.
C) Yeni taşındıkları evleri küçük ama rahattı.
D) Babasından kalan serveti pek de küçük sayılmaz.
E) Yavrum, o senden küçük, hırpalama!

15. Aşağıdaki altı çizili deyimlerden hangisi diğerlerinden farklı bir anlam içermektedir?

- A) O adamın iyice burnu büyüdü demişlerdi.
B) Burnunun havada olduğunu biliyormuş.
C) Burnu Kaf Dağı'nda olandan ne beklenir ki!
D) Bugünlerde burnundan kıl aldırılmıyormuş.
E) Burnu yere düşse almayan biriydi.

Doğru Seçenekler

1-A 2-E 3-D 4-B 5-D 6-D 7-A 8-D 9-D 10-E 11-E 12-C 13-D 14-B 15-D